

NÉPSZABADSÁG ONLINE

Drogok és mítoszok

A drogprobléma Magyarországon (és a világon mindenhol) indulatokkal, érzelmekkel mélyen átítatott jelenség. A társadalmi érzékenység azonban a legcsekélyebb mértékben sem jár együtt a tények ismeretével. Sőt éppen ellenkezőleg, a drogproblémát mítoszok, tévhitek, a politika és a média által eltorzított tények veszik körül. A téves percepció persze fokozza a társadalom érzékenységét, aggodalmát, indulatait, s nehezíti a drogkérdés objektív megítélését.

Munkatársunktól | Népszabadság | 2003. szeptember 29. | nincs komment

A magyar társadalom szélsőségesen elutasító a droghasználókkal szemben. A Budapesti Közgazdasági és Államigazgatási Egyetem Viselkedéskutató Központja által 2001-ben - Elekes Zsuzsanna és Paksi Borbála vezetésével - lefolytatott vizsgálat tanúsága szerint Magyarországon a leginkább elutasított társadalmi csoport a droghasználóké. Jócskán megelőzve a homoszexuálisokat, az elmeorvosi kezelés alatt állókat, az AIDS-betegeket, a bevándorlókat, a cigányokat, a színes bőrűeket. Egész bizonyos, hogy ennek oka jelentős mértékben a "drognosnak" médiában megjelenő képe és annak általánosítása. Elhomályosulnak a különbségek a kipróbáló, az alkalmi használó és a függő között, a heroin és a marihuána között. A filmekben leggyakrabban látott kép, a drog megszerzése érdekében mindenre kész gonosztevőé tapad meg a közvéleményben. Ez a kép önmagában is hamis, általánosítása pedig különösen veszélyes.

A veszélyek észlelése is eltorzult. Ezért részben a halálesetek kiemelt - sokszor fő hírként történő - bemutatása a felelős. Csúnya kritika, de mégsem tekinthetünk el tőle, hogy a halálesetek soha nincsenek viszonyba állítva sem a fogyasztók hatalmas számával, sem az egyéb, társadalmilag elfogadott szenvedélyek kockázataival. Ezért nem látható, hogy ezek a tragikus esetek mennyire ritkák. Az Egyesült Királyságban 1987 és 1996 között az ecstasy használatával összefüggésbe hozható halálesetek száma 42 volt, míg ebben az időszakban az Európai Kábítószer- és Kábítószer-függőség Megfigyelő Központ (EMCDDA) konzervatív becslése szerint 143 millió ecstasytablettát fogyasztottak el. Az ecstasyfogyasztás halálos kimenetelének kockázati aránya tehát 1 a 3,4 millióhoz. A Brit Ejtőernyős Szövetség hivatalos közlése szerint az ejtőernyős ugrás halálos kimenetelének kockázata ennek több mint a negyvenszerese, 1 a 82500-hoz.

A drogfogyasztással összefüggő halálesetek száma Magyarországon az elmúlt időszakban évente 300 körül alakult, ám ezek döntő többségét (86-91 százalékát) legális drogok (elsősorban nyugtató hatású gyógyszerek) okozták. Az illegális szerek (döntően a heroin) fogyasztása évente 35-40 életet követel. Alkoholos májbetegség miatt az elmúlt évtizedben 4000-6000 fő halt meg évente (s akkor még nem vettük figyelembe az alkohollal kapcsolatos egyéb haláleseteket), míg a dohányzás négyszer-hétszer ennyi halálesetért felelős. A médiában csak előbbiekről hallunk; innen a téves észlelés.

Sokszor a szakembereket is megtéveszti a mintavétel torzító hatása. Gyakran hallani toxikológus főorvosoktól vagy akut felvételes osztályon dolgozó szakemberektől rémisztő adatokat, holott csupán arról van szó, hogy ezek a szakemberek naponta nyolc-tíz órában a túlادagolás vagy egyéb toxikus következmények miatt beszállított betegeket vagy súlyosan függő drogosokat látnak el, s egyszerűen nem találkoznak azzal a rengeteg fogyasztóval, akiknél nincs mérgezés, nincs túlادagolás, nem alakul ki függőség. És nem találkoznak persze azokkal a fiatalokkal sem, akik egyáltalán nem fogyasztanak tiltott szereket. Az ő tapasztalataik tehát csak a saját kórházi osztályaikra vonatkoznak, és nem a társadalom egészére.

A köztudatban erősen tartja magát az a nézet, hogy a fiatalok a dílerek különböző csalárd bevetőtechnikái nyomán próbálják ki a drogot, és válnak függővé. E tévhit terjesztésében - a hivatalos szervek is kivették a részüket. Jól emlékezhetünk például a rendőrségnek a 90-es évek közepén lefolytatott kampányára, amely az iskolák előtt bőrön át felszívódó LSD-s bélyegeket osztogató dílerekkel riogatott. A feltehetőleg komoly összeget felemésztő, és mind a mai napig igen széles körben ható kampánynak a világon semmi köze nem volt a valósághoz. Az LSD fizikai függőséget egyáltalán nem alakít ki, hatása kiszámíthatatlan, s ennek következtében azon kevés szerek egyike, amelyeknél nem tervezett használat esetén gyakorlatilag kizárt, hogy a használó kellemes élményben részesüljön. Ha van drog, amely teljességgel alkalmatlan a bevetésre, az az LSD.

Egyébként még soha sem fogott meg rendőr iskola előtt kereskedő dílereket. A drogok kipróbálása ugyanis másképp történik. A fiatalok döntő többsége - itt megint Elekes Zsuzsa és Paksi Borbála vizsgálataira hivatkozhatunk - az első adagot a barátjától, ismerősétől kapja. A drogokat kipróbálók döntő többsége nem válik függővé, még rendszeres használóvá se. Magyarországon a 18 és 65 év közötti népesség 6,5 százaléka

Drogok és mítoszok

A drogprobléma Magyarországon (és a világon mindenhol) indulatokkal, érzelmekkel mélyen átítatott jelenség. A társadalmi érzékenység azonban a legcsekélyebb mértékben sem jár együtt a tények ismeretével. Sőt éppen ellenkezőleg, a drogproblémát mítoszok, tévhitek, a politika és a média által eltorzított tények veszik körül. A téves percepció persze fokozza a társadalom érzékenységét, aggodalmát, indulatait, s nehezíti a droggkérdés objektív megítélését.

Munkatársunktól | Népszabadság | 2003. szeptember 29. | nincs komment

használt életében legalább egyszer illegális drogot, ami 427960 főt jelent. Kevesebb mint ötödük (79080 fő) az, aki a kérdezést megelőző hónapban is használt valamilyen drogot, s még ezeknek is csak egy kis hányada tekinthető "problémás" (tehát saját maga, környezete és/vagy a társadalom számára problémákat okozó) használnak.

Hogy mely szerek legálisak és melyek illegálisak, az érzelmi, indulati, morális és kulturális alapokon nyugvó politikai döntések kérdése, s e döntéseknek rendszerint kevés közük van a racionális szempontokhoz és a tudományos eredményekhez. Kultúránként és koronként más és más szerek válnak illegálissá. Háromszáz évvel ezelőtt még volt olyan német hercegség, ahol halálbüntetés járt a dohányzásért, de sokáig a kávé is az ördög italának számított.

Az etnocentrizmus a drogok világában is érvényesül. Nemcsak az idegeneket és az idegen szokásokat, de az idegen drogot sem szeretjük. A ma illegálisnak számító szerek pedig idegenek az európai kultúra számára. A mi hagyományos drogunk az alkohol, de ma már a nikotin és a koffein is.

Az ismeretlen, idegen dolgok elutasítása a legtermészetesebb emberi reakción (épp annyira persze, mint a felfedezés, a megismerésének a vágya). Tisztában kell azonban lennünk azzal, hogy ez az elutasítás érzelmi válasz, bármennyire szeretnénk is racionálissá tenni. Mint ahogy annak sincs racionális indoka, hogy miért barbárabb dolog kutyát vagy macskát enni, mint csirkét vagy disznót.

Szinte tudományos közhelynek számít, hogy ha az alkoholt ma fedeznék fel, egész biztosan a legszigorúbban tiltott szerek listájára kerülne. Élettani hatásai sokkal súlyosabbak, mint sok illegális szeré. Kiváltképp, mint a kannabiszszármazékoké. Azt az állítást pedig, hogy a marihuána használata kiváltó oki szerepet töltené be a keményebb drogok használatában vagy a mentális betegségek kialakulásában, még soha nem bizonyították. Ismert ellenben a marihuána gyógyító hatása, melynek kihasználását lehetetlenné teszi a szer tiltása.

Hol az a politikai erő, amely ma föl merne lépni azzal a triviális igazsággal, hogy harminc éve tudjuk: a marihuána használatának jelentős egészségügyi, közösségi, társadalmi kockázata nincs. Ha ragaszkodunk az amúgy sok szempontból nem igazán szerencsés kemény drog-lágy drog besoroláshoz, akkor tudományos szempontból nem lehet vitás, hogy az alkoholnak a kemény drogok, a marihuánának viszont a lágy drogok között van a helye. Felelősnek hívott politikus azonban ezt a nyilvánvaló tényt nyilvánosan meg sem említheti ebben a droghasználatot mélyen elítélő, s arra súlyos büntetést követelő társadalomban. Pedig a politikus feladata - a szakemberekkel együttműködve - éppen a hibás tudás korrigálása, a téves ismereteken alapuló attitűdök megváltoztatása lenne, nem pedig a tévhitekhez való alkalmazkodás, azok erősítése a szavazatszerzés érdekében.

A kormány nagyot lépett előre a Btk. módosításával. Nehéz döntést hozott, mert a mai Magyarországon ez a racionális és szükségszerű lépés egyben népszerűtlen is. A törvénymódosítás indoklása, "kommunikálása" azonban - éppen a fentiek miatt - nagyon szerény maradt. Ami baj, mert így kevésbé befolyásolhatta a közvéleményt. A vezető politikusok feladata (is) lenne a félreértések tisztázása, a mítoszok vagy a tudatosan kialakított tévképzetek leépítése, hogy a jövőben a racionális döntések ne legyenek szükségképpen népszerűtlenek is.

A drogmentes ország célképzete szépek és nemesnek látszik, de még hirdetői is tudják, hogy megvalósíthatatlan. A droghasználat nem szüntethető meg. Különböző eszközökkel csökkenthető a mértéke, de még akkor is kérdés, hogy vajon az-e a legcélravezetőbb megoldás. A prevalenciát, a droghasználat elterjedtségét csökkenteni hivatott módszerekkel (a megelőzéssel, a bűnüldözéssel) szemben, azok mellett egyre nagyobb teret nyer a nagyvilágban az ártalomcsökkentő megközelítés, amely az egyéni és társadalmi károk csökkentésére helyezi a hangsúlyt. Ez az irányzat azt mondja: nem a használat ténye a fontos, hanem az, hogy milyen következményekkel jár. Márpedig a prevalencia csökkentésére tett kísérletek gyakran az ártalmak növekedésével járnak együtt. A jó szándékú ügyeletes gyógyszerész, aki úgy dönt, hogy nem ad tüt és fecskendő a szakadt külsejű fiatalnak, abban reménykedik, hogy csökkentheti a fiatal droghasználatát, pedig csupán a HIV-fertőzés kockázatát növeli. A diszkóban razzizáló rendőr sem a fogyasztást csökkenti, hanem annak valószínűségét, hogy legközelebb mentőt hívnak egy drogos esethez.

Drogok és mítoszok

A drogprobléma Magyarországon (és a világon mindenhol) indulatokkal, érzelmekkel mélyen átítatott jelenség. A társadalmi érzékenység azonban a legcsekélyebb mértékben sem jár együtt a tények ismeretével. Sőt éppen ellenkezőleg, a drogproblémát mítoszok, tévhitek, a politika és a média által eltorzított tények veszik körül. A téves percepció persze fokozza a társadalom érzékenységét, aggodalmát, indulatait, s nehezíti a drogkérdés objektív megítélését.

Munkatársunktól | Népszabadság | 2003. szeptember 29. | nincs komment

Több pragmatizmussal és kevesebb indulattal, több humánussal és kevesebb morális ítélettel lehetne hatékonyabban megküzdeni a drogproblémával. E küzdelem a mindennapokban elsősorban a droghasználókkal foglalkozó intézményekben és szervezetekben zajlik, de a sikeréhez elengedhetetlen mind a felsőbb politika, mind a társadalom értő támogatása. Ma Magyarországon utóbbi kettő hiányzik.

Demetrovics Zsolt
pszichológus, kulturális antropológus
ELTE Pszichológiai Intézet

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül akinek ez tetszik.